

Yttrande över Konstnär – oavsett villkor? Betänkande av Konstnärspolitiska utredningen (SOU 2018:23)

Musikerförbundet och Sveriges Yrkesmusikerförbund har var för sig fått möjlighet att inkomma med synpunkter på Betänkandet SOU 2018:23, Konstnär – oavsett villkor? och får härmed anföra följande.

Sveriges Yrkesmusikerförbund och Musikerförbundet är arbetstagarorganisationer som tillsammans organiserar runt 5000 instrumentalister och korister inom såväl pop/rock, jazz, folkmusik och klassisk musik. Vi organiserar såväl fast anställda som frilansare inom alla genrer i både privat som offentligt finansierade verksamheter. Således rör sig våra medlemmar över hela spektrat från en kommersiell marknad till en rent ideell. Musikerförbundet är organiserat i LO och Sveriges Yrkesmusikerförbund i TCO. Därutöver ingår vi genom vårt samarbetsorgan Federationen Svenska Musiker (FSM) i KLYS och har i den konstellationen valt att **ställa oss bakom det samlade remissvar som KLYS avser att inkomma med.**

Utöver detta svar vill vi dessutom ta möjligheten att utveckla vårt eget resonemang runt utredningen.

Förarbetet

En utrednings förslag och slutsatser baseras självklart på insamlad information. Det är därför häpnadsväckande att ingen representant från varken Sveriges Yrkesmusikerförbund eller Musikerförbundet har blivit inbjuden till samtal. Det är extra märkligt eftersom utredaren är väl bekant med företrädare för förbunden. Att Teaterförbundet varit enda företrädaren för denna arbetsmarknad arbetstagare är olyckligt. Vi saknar, för att nämna ett exempel, musiklivets problematik att en stor del av utövare/kulturskapare efter genomgången hög konstnärlig utbildning, på grund av sin musikaliska inriktning, i stor utsträckning hänvisas till att verka utanför institutionerna, till ideella arrangörer som uppdragsgivare, eller till och med till sig själva i rollen som konsertarrangörer. De kollektivavtal som finns skiljer sig också åt framför allt när det handlar om anställningsformer. Samtal med samtliga arbetstagarparter hade klargjort detta. Istället blir utredningens resultat missvisande då de två musikerförbundens kollektivavtal sammantaget täcker såväl våra musikaliska scenkonstinstitutioner gällande tills vidare anställd konstnärlig personal samt det fria musiklivet.

Risker med en begränsad, men ändå konstformsövergripande utredning

I den nu presenterade utredningen används begreppet ”konstnär” för alla. Vi är övertygade om att vi människor klarar av att välkomna nya uttryck och fusioner OCH samtidigt förhålla oss till redan namngivna etiketter, konstformer och genrer. Men det skapar en felaktig bild av en homogen grupp kulturskapare med samma förutsättningar. Beskrivningen över konstnärens

villkor och situation blir väldigt grov när inte konstformernas särskilda villkor får lyftas fram i större utsträckning.

Ett politiskt beslut baserat på dessa förutsättningar kan slå mycket snett för vissa yrkesgrupper om man inte ser de skillnader som finns. När man till exempel skriver att samverkansmodellen förstärks till nytta för konstnärer, vilka yrkesgrupper pratar man om då? I avsnittet om upphovsrätt pratas om konsthandlare. Vilka är det om man i konsekvensens namn kallar alla för konstnärer?

En kompletterande musikutredning behövs

6.4.3 Anställningsformer

Musiker är utövande konstnärer på scenkonstområdet, med kollektivavtal innehållande diverse anställningsformer med avvikelser från det utredningen redovisar.

Om utredningen hade vänt sig till de båda musikerförbunden hade man också kunnat få en möjlig förklaring till att antalet arbetstagare minskat i hela konstnärskretsen. Fakturerandet har inte bara ökat dramatiskt på det kommersiella området, utan även bland skatte-subsventionerade organisationer som Svensk Scenkonsts medlemsorganisationer och Public Service, vilket försvagar musikernas möjligheter att förhandla sig till rimliga ersättningar och möjligheter att försvara sina rättigheter. Det är inte osannolikt att större del av de ökningarna utredaren redovisar som hela konstnärskretsens har sin förklaring i utvecklingen på musikersidan.

Tydliga avgränsningar utifrån varje konstforms förutsättningar är nödvändiga för att förstå konsekvenserna av de beslut som skall fattas. Utredningens beslut att inte göra detta innebär att de förslag som man lägger blir otydliga runt vilka konsekvenser de får. Risken är uppenbar att vi vattnar ur både innehåll och engagemang om vi tvingar oss att hålla diskussioner och lösningsförslag på en alltför övergripande nivå. Vi därför ser att denna utredning måste kompletteras med en musikutredning, för de speciella förutsättningar som gäller för musiker, i enlighet med den föreslagna ”**Ett musikliv för alla**”.

Utövare, skapare, arrangörsled, institutioner och utbildning finns i samma ekosystem i ständig växelverkan. Istället för separata utredningar – utredningen föreslår ju att arrangörsledet ska utredas för sig – menar vi att det är själva ekosystemet som behöver belysas och analyseras inom musikområdet.

Vi kan inte se att Betänkandet SOU 2018:23 kan användas som beslutsunderlag innan en kompletterande utredning på musikområdet genomförs.

Övriga kommentarer om utredningen

Begreppet professionell

För oss är det en självklarhet att om man använder ordet professionell så avser detta någon som är yrkesverksam, det vill säga försörjer sig som musiker, eller strävar mot det målet, i kombination med en hög yrkeskunskap. Det är viktigt att hålla en klar linje mellan professionella, alltså yrkesutövande, och amatörer. Risken med att förändra definition är att man försvagar de yrkesutövandes ställning.

Digital strategi och upphovsrätt

Trots ständigt tilltagande konsumtion av streamad media får musikerna inte en skälig del av de värden de skapar.

I utredningen föreslås att regeringen ska ta fram en samlad strategi för digitaliseringen av den offentligt finansierade kulturen med ett samordningssekretariat på Kulturrådet samt att uppdrag ska ges till Konstnärsnämnden och Tillväxtverket när det gäller digitalisering. För detta ska en ekonomisk ram på 100 miljoner tillföras fr o m 2020. Om en samlad strategi ska tas fram måste de organisationer som i dag hanterar musikers rättigheter få ett tydligt inflytande i arbetet. Det handlar om SAMI, Musikerförbundet och Sveriges Yrkemusikerförbund.

Internationell konkurrenskraft

Det konstateras att stödet till musikexport är mindre jämfört med hur det ser ut i Finland. Det samma gäller också till exempel Norge och Danmark.

Vi ser också ett problem med att i utredningen helt och hållet särskilja begreppen internationellt utbyte och export. Här behövs en ökad samordning. Det är tydligt att Export Music Sweden's (ExMS) arbete främjar just utbyte, som i sin tur krävs för en ökad export.

ExMS motsvarighet i Norge, Music Norway, är inte bara en angelägenhet för kultur- och näringspolitik utan också för utrikesdepartementet. Music Norway har dessutom utlandsbaserade kontor på flera viktiga platser i världen (däribland Berlin, New York och London). Export Music Sweden, som har ansvar för exportfrämjande insatser för svenskt musiklivs alla genrer, består idag av ett litet kontorsrum där två personer arbetar. Här behövs tydligt ökade resurser för att svensk musik ska vara internationellt konkurrenskraftig.

Kulturarrangörer

Mellanskiktet måste stärkas på live-sidan. Vi håller med arrangörer av live-musik i det fria musiklivet att förutsättningarna och villkoren för alla de som finns mellan de största aktörerna (som tar in stora artister till Sverige) och grogrunden (såsom fritidsgårdar). de mellanstora aktörerna behöver förbättras.

De har svårt att överleva och många eldsjälar slutar för att de inte mäktar med. Det innebär att engagemanget, kompetensen och kunskapen försvinner.

Detta drabbar musiker hårt då de är tvungna att vända sig till oseriösa arbetsgivare för att nå ut till sin publik. Det är arbetsplatser som domineras av usla villkor och dålig arbetsmiljö. Vi ser att en satsning på de seriösa arrangörerna skulle stärka medlemmarnas förutsättningar och villkor men utan att institutionsmusiken drabbas. Det ska inte omfördelas medel. Det behöver tillkomma mer medel till just livemusik i det fria musiklivet.

Kultursamverkansmodellen

Ur SOU 2010:11

”Att det finns starka och livskraftiga institutioner i varje region är emellertid en förutsättning för att den nationella kulturpolitiken ska vara framgångsrik. Därför bör en utgångspunkt för staten i dialogen med länens representanter vara omsorgen om institutionernas möjlighet att utvecklas och att de statliga medel som avsätts bidrar till att garantera en väl avvägd institutionell infrastruktur på kulturområdet”.

Med hänvisning till ovanstående välkomnar vi utredarens slutsatser om att:

- de offentligt finansierade kulturinstitutionerna ska ses som en integrerad del av konstnärspolitiken.

Kulturinstitutionerna har ett ansvar för konstnärspolitikens möjligheter att skapa anställningsformer som förenar konstnärliga behov med den enskilde konstnärens behov av trygghet och utveckling.

Det är därför märkligt att utredningen föreslår förändring i förordningstexten (2010:2012) enligt 1.2. Detta menar vi är fullständigt oacceptabelt.

En sådan total friskrivning av vad som ska omfattas av samverkansmodellen riskerar att leda till neddragningar, och i värsta fall nedläggningar, vilket skulle drabba såväl det fria musiklivet som landets orkestrar, operahus och länsmusikorganisationer.

Vi har idag en politisk situation som vi inte har haft tidigare. Kulturen har blivit mer politiserat och vissa partier ser kulturen som ett verktyg för sina politiska mål.

Utredningens förslag om samverkansmodellen och vem som ska betraktas som professionell, ökar sammantaget risken för kortsiktiga beslut.

Vi vill därför betona kulturens betydelse som fristående och obunden kraft. För att bibehålla detta måste kulturpolitiken värna denna kraft både med mål och medel.

Jan Granvik

Gunnar Jönsson

Förbundsordförande
Svenska Musikerförbundet

Förbundsordförande
Sveriges Yrkesmusikerförbund